

---

**РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА**

---

УДК 364.48

**В. О. Анопрієнко**, к.е.н., доцент**ТЕХНИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ  
РЕКРЕАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ**

**Анотація.** Охарактеризовані матеріально-технічна база підприємств рекреаційної сфери регіонів та види діяльності, що сприяють її розвитку. Визначені динаміка збитковості та рентабельності окремих підприємств рекреаційної інфраструктури.

**Ключові слова:** рекреаційна інфраструктура, техніко-економічний стан, рекреаційний продукт, регіон, розвиток.

**В. А. Аноприенко**, к.э.н., доцент**ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОСТОЯНИЕ И ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ  
РЕКРЕАЦИОННОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ**

**Аннотация.** Охарактеризованы материально-техническая база предприятий рекреационной сферы регионов и виды деятельности, способствующие ее развитию. Определены динамика убыточности и рентабельности отдельных предприятий рекреационной инфраструктуры.

**Ключевые слова:** рекреационная инфраструктура, технико-экономическое положение, рекреационный продукт, регион, развитие.

**V. O. Anopriienko**, candidate of economic sciences, associate professor**TECHNOLOGICAL AND ECONOMIC CONDITION AND DYNAMICS OF DEVELOPMENT  
RECREATIONAL INFRASTRUCTURE**

**Abstract.** Author examined material and technical base of enterprises of recreational sphere of regions and kind of activities which contribute to its development. The loss dynamics and profitability of some enterprises of recreational infrastructure are defined.

**Keywords:** recreational infrastructure, technical and economic situation, recreational product, region, development.

**Актуальність теми дослідження.** На сьогодні залишаються невирішеними питання ефективного та інтенсивного розвитку рекреаційної інфраструктури як на регіональному, так і на галузевому рівнях. Відтак, існує нагальна потреба в комплексних дослідженнях та стратегічних наукових обґрунтуваннях напрямів та конкретних завдань перспективного розвитку рекреаційної інфраструктури.

**Постановка проблеми.** Основною метою і необхідною умовою прогресу го суспільства, абсолютним національним пріоритетом у довгостроковій перспективі є розвиток людини. Відновлення працездатності, підтримка і зміцнення здоров'я людей, підвищення якості життя були і залишаються найважливішими завданнями для держави. Розвиток рекреаційної сфери є однією з п'яти стратегічних цілей, визначених Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2015 року. Рекреаційна індустрія має стимулюючий вплив на розвиток ключових галузей (транспорт і зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво рив народного споживання), виступає каталізатором соціально-економічного розвитку, прямо і побічно сприяє підвищенню якості життя населення, що актуалізує її значення для сьогодення.

Розвиток ринку рекреаційних послуг та виробництво конкурентоспроможного рекреаційного продукту визначається розвиненістю рекреаційної інфраструктури та її техніко-економічним станом.

**РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА**

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблеми модернізації та розбудови рекреаційної інфраструктури в регіонах відображені в наукових працях таких провідних науковців, як М. П. Бутко, З. В. Герасимчук, М. І. Долішній, П. В. Гудзь, О. І. Гулич, В. П. Ільчук, В. С. Ковешніков, Н. В. Коленда, М. П. Крачило, Ф. Ф. Мазур, М. К. Орлатий, П. Т. Саблук, І. В. Смаль, В. А. Смолій, О. Г. Топчієв, Л. Г. Чернюк, Л. М. Черчик, О. С. Шаптала, І. М. Школа, С. М. Шкарлет та інших дослідників.

**Постановка завдання.** Метою статті є аналіз техніко-економічного стану та динаміки розвитку рекреаційної інфраструктури як на регіональному, так і на державному рівні.

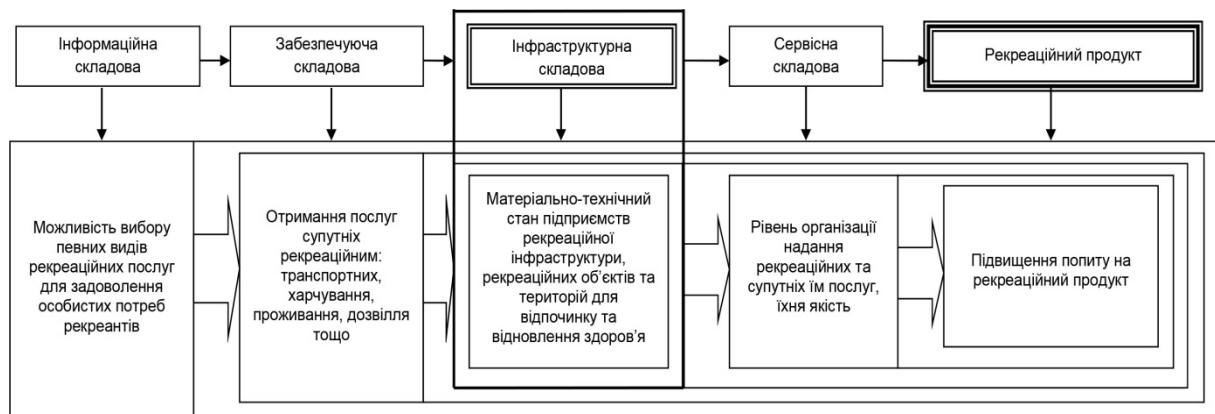
**Виклад основного матеріалу.** Рекреаційна сфера у багатьох розвинутих країнах світу є важливою сферою суспільної діяльності та фактором забезпечення високого життєвого рівня населення.

Стан розвитку рекреаційної інфраструктури впливає як на ефективне використання рекреаційних ресурсів, так і на якість рекреаційного продукту. Необхідність модернізації рекреаційної інфраструктури визначається також і зростанням її значення для поглиблення ринкових зрушень у рекреаційній сфері, підвищенням її інвестиційної привабливості. На сьогодні існуючий рівень розвитку рекреаційної інфраструктури в Україні значно відстає від світового рівня, її територіальна структура незбалансована і визначається головним чином наявністю рекреаційних ресурсів та станом екології у регіонах.

Успішне функціонування рекреаційного простору в ринкових умовах потребує відповідної інфраструктури, рівень розвитку якої багато в чому визначає конкурентоздатність рекреаційного продукту.

Рекреаційний продукт можна розглядати як сукупність певних послуг у сфері рекреаційної діяльності, які в змозі задовольнити рекреаційні потреби рекреантів і пропонуються на ринку рекреаційних послуг з метою отримання прибутку. Рекреаційний продукт характеризується комплексністю надання взаємодоповнюючих послуг, що забезпечується різними сферами економічної діяльності, які в сукупності створюють рекреанту необхідні і достатні умови для відпочинку та оздоровлення.

Фундаментальною складовою процесу формування рекреаційного продукту є інфраструктурна складова, від матеріально-технічного стану якої залежить його якість, асортимент і конкурентоспроможність на вітчизняному та зарубіжному ринках (рис. 1).



**Рис. 1. Роль рекреаційної інфраструктури у формуванні рекреаційного продукту**

Для успішної діяльності сучасної рекреаційної сфери недостатньо лише існування природних рекреаційних ресурсів та об'єктів. Необхідний відповідний рівень і постійна модернізація складових рекреаційної інфраструктури. Привабливість рекреаційних об'єктів і територій, високий рівень сервісу, розвиненість інфраструктури (транспорт і зв'язок, проживання, харчування, інформаційне забезпечення тощо) є взаємопов'язаними і взаємозалежними і як складові рекреацій-

**РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА**

ної системи забезпечують синергичний ефект, який проявляється у створенні рекреаційного продукту високої якості.

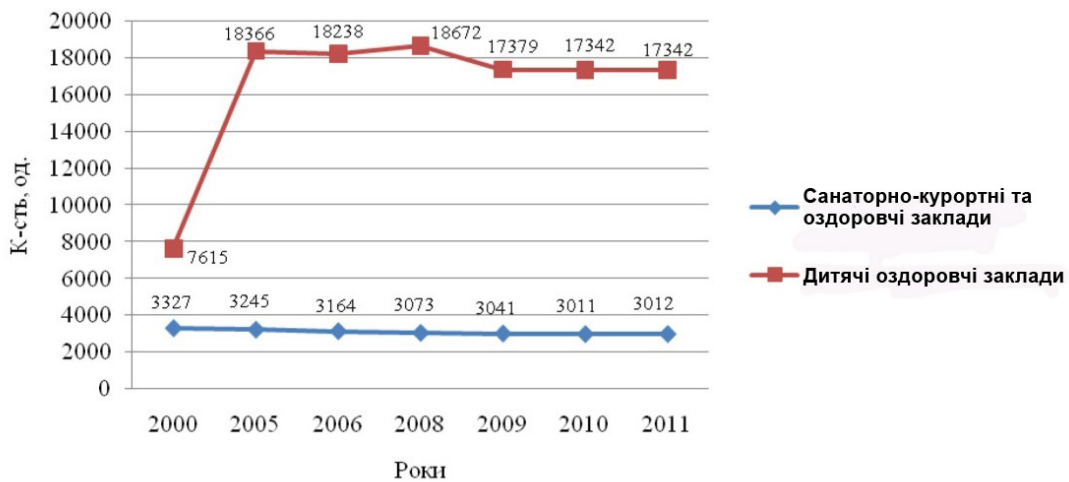
Конкурентоспроможність рекреаційного продукту в ринкових умовах господарювання, як і будь-якого іншого товару, є визначальним фактором у нарощуванні обсягів реалізації послуг і залежить від ефективності видів діяльності та супутніх послуг, що його формують (проживання, харчування, перевезення і т. ін.).

Рекреаційну сферу характеризують типові види діяльності в таких галузях: готельне господарство; ресторани та інші заклади харчування; діяльність різних видів пасажирського транспорту (залізничного, автомобільного, водного, авіаційного); діяльність закладів культури, відпочинку та дозвілля, туризм, діяльність оздоровчих закладів та профілактика захворювань, роздрібна торгівля, утримання рекреаційних об'єктів та територій і т. ін.

Розвитку рекреаційної галузі сприяють не тільки туристичні підприємства, але й підприємства інших галузей, таких як транспорт, торгівля, громадське харчування, виробництво сувенірної продукції та товарів широкого вжитку і т. ін., що за умов їхньої взаємодії в рекреаційній сфері здійснюють мультиплікативний вплив на розвиток регіону і відкривають один із напрямів структурної перебудови економіки. За функціональним призначенням складових у процесі суспільного відтворення, тобто спрямованість об'єктів та створення умов для задоволення певного кола рекреаційних потреб населення, рекреаційна інфраструктура поділяється на виробничу, рекреаційно-побутову, функціонально-спеціалізовану та культурно-історичну складові [1].

Основні види діяльності та відповідна інфраструктура (мережа готелів і ресторанів, транспортні підприємства та підприємства зв'язку, заклади культури та спорту, відпочинку та розваг тощо) не функціонують на належному рівні і тому рекреаційний потенціал використовується не в повному обсязі, що призводить до зниження конкурентоспроможності рекреаційних послуг.

Аналіз динаміки окремих об'єктів функціонально-спеціалізованої складової рекреаційної інфраструктури (рис. 2.) показує, що кількість санаторно-курортних і оздоровчих закладів протягом 2000 - 2010 років має тенденцію до зменшення.



**Рис. 2. Динаміка розвитку окремих об'єктів функціонально-спеціалізованої складової рекреаційної інфраструктури (Україна)**

*Джерело:* складено автором за даними [3,4].

Що стосується динаміки дитячих оздоровчих закладів, то їхня кількість з 2000 по 2005 роки стрімко зростала, а з 2006 року і по 2010 рік простежується тенденція до спаду, у 2011 році - незначного збільшення (рис. 2).

Підтвердженням цієї тенденції є значна кількість об'єктів (588 закладів) функціонально-спеціалізованої складової, які не працювали протягом 2011 року. Розподіл санаторно-курортних і оздоровчих закладів, які не працювали в зазначений термін за регіонами, наведені на рис. 3.

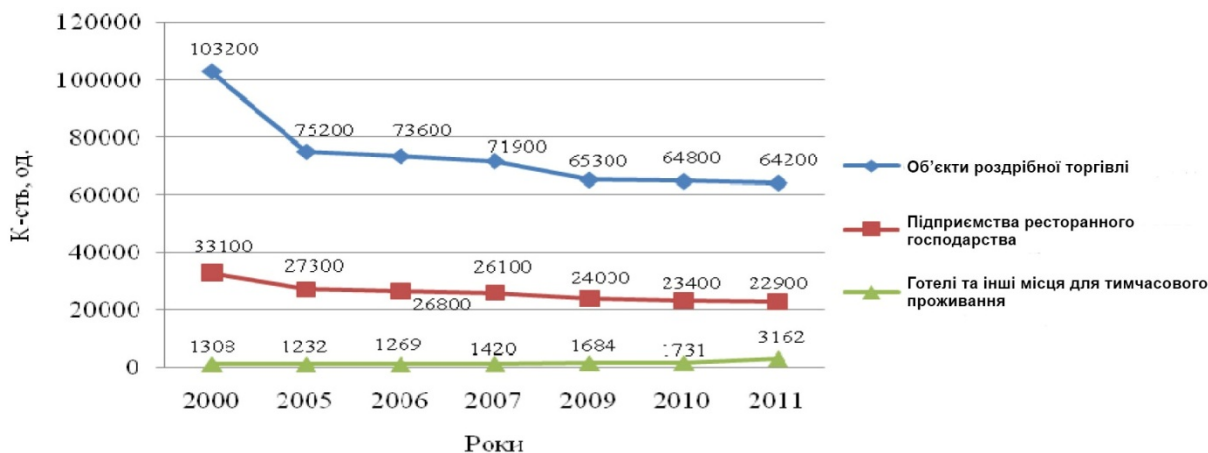
**РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА**



**Рис. 3. Розподіл санаторно-курортних і оздоровчих закладів, що не працювали протягом 2011 року, за регіонами України**  
*Джерело:* складено автором за даними [4].

Динаміка решти об'єктів функціонально-спеціалізованої інфраструктури, а саме: місткість будинків і пансіонатів відпочинку, санаторно-курортних і оздоровчих закладів, дитячих оздоровчих закладів та площа мисливських угідь, має тенденцію до спаду [3,4].

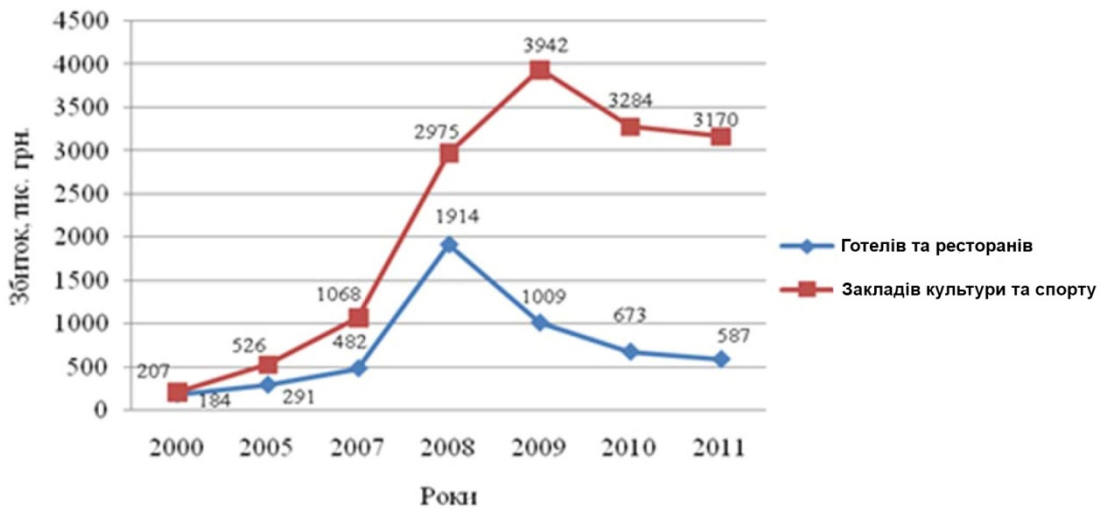
Слід особливо підкреслити, що провідною ланкою рекреаційної інфраструктури є її рекреаційно-побутова складова. Проаналізувавши динаміку окремих об'єктів рекреаційно-побутової складової (готелі та інші місця для тимчасового проживання, об'єкти роздрібної торгівлі і підприємства ресторанного господарства), можна зробити висновок, що існує тенденція до зменшення їхньої кількості (рис. 4).



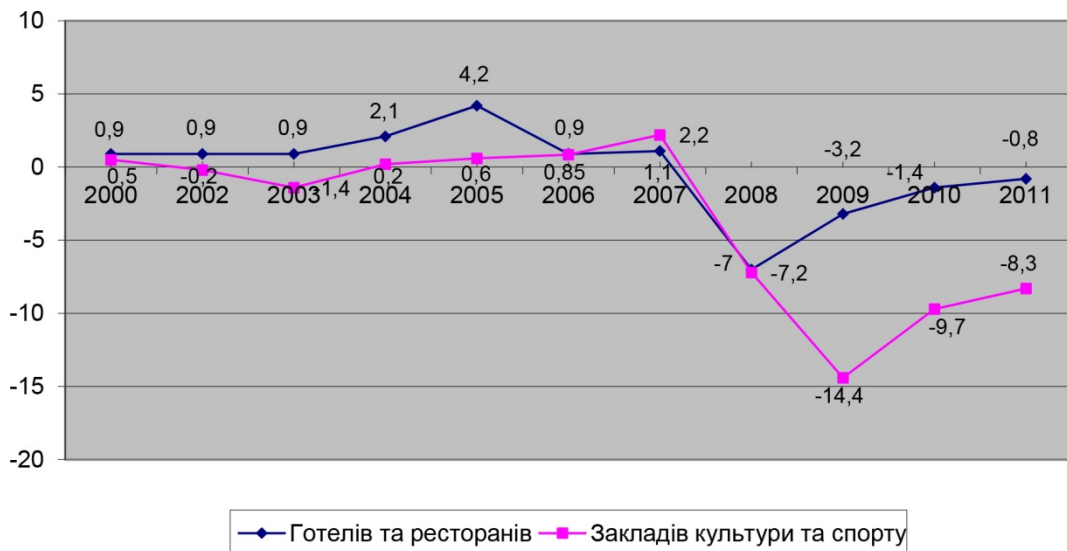
**Рис. 4. Динаміка розвитку окремих об'єктів рекреаційно-побутової складової рекреаційної інфраструктури (Україна)**  
*Джерело:* складено автором за даними [2,5].

Незважаючи на значимість готельного господарства для розвитку рекреаційної сфери, його економічний стан в цілому по Україні до останнього часу має тенденцію до погіршення. Про це свідчить кількість збиткових готелів та ресторанів (рис. 5) та динаміка рентабельності їхньої операційної діяльності (рис. 6).

**РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА**



**Рис. 5. Динаміка збитковості діяльності готелів, ресторанів, закладів культури та спорту**  
*Джерело:* складено автором за даними [2, 5].



**Рис. 6. Динаміка рентабельності операційної діяльності готелів, ресторанів, закладів культури та спорту**  
*Джерело:* складено автором за даними [2, 5].

Рекреаційна галузь щодо готельного господарства висуває свої вимоги, які, на відміну від традиційних готелів, мають пропонувати своїм клієнтам повний комплекс послуг з приймання, розміщення, харчування та обслуговування відповідно до особистих запитів клієнтів, а також надавати інформаційні послуги щодо особливостей рекреаційних об'єктів та територій, специфіки обслуговування в різні сезони, де можуть бути задіяні бази відпочинку, котежді, літні будиночки тощо, які надаються для тимчасового проживання під час відпусного періоду.

Динаміка окремих об'єктів культурно-історичної рекреаційної інфраструктури, а саме - заклади культури клубного типу та бібліотеки, має тенденцію до зменшення (рис. 7). Що стосується кількості театрів, то їхня чисельність збільшилася, а музеїв - зменшилася (рис. 8).

**РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА**

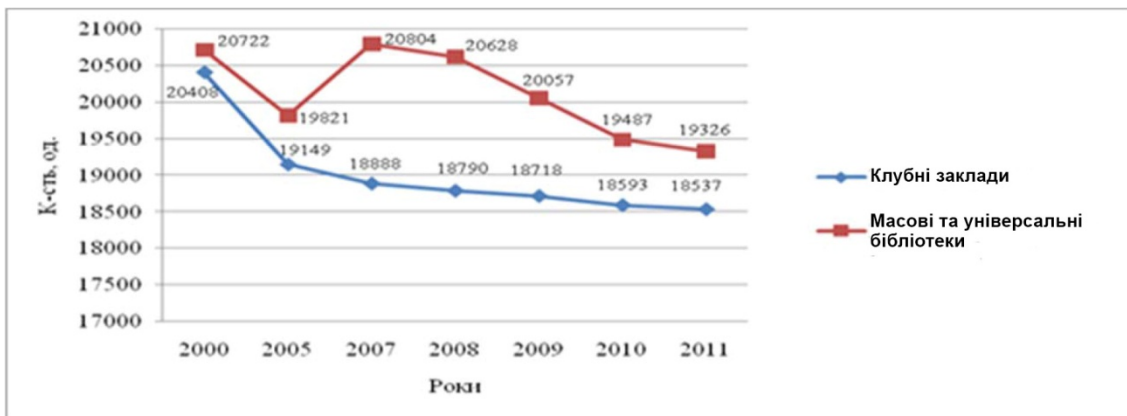


Рис. 7. Динаміка розвитку окремих об'єктів культурно-історичної складової рекреаційної інфраструктури  
 Джерело: складено автором за даними [3, 5].

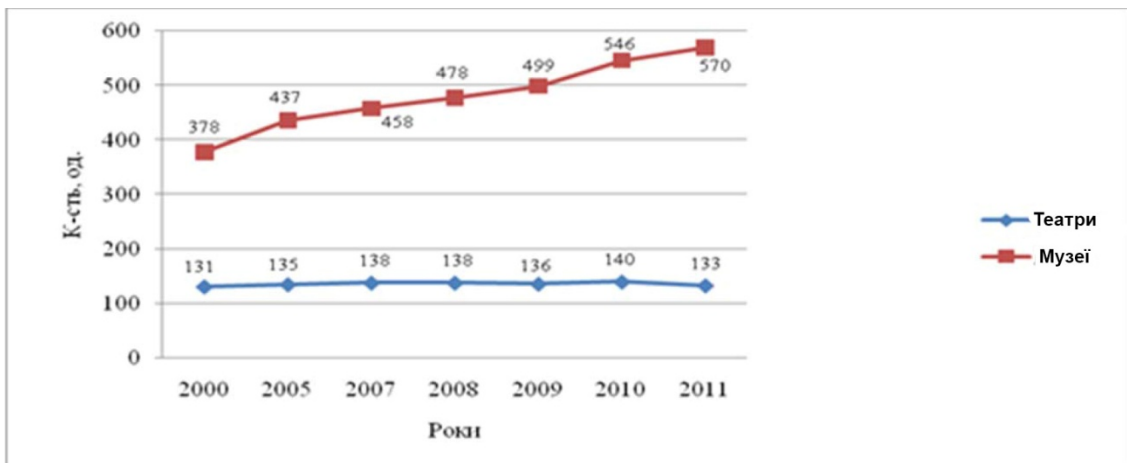


Рис. 8. Динаміка розвитку театрів та музеїв - об'єктів культурно-історичної складової рекреаційної інфраструктури  
 Джерело: складено автором за даними [5].

Сучасний розвиток рекреаційного господарства регіонів ускладнюється також відсутністю чітких і стабільних механізмів економічного регулювання господарських відносин, економічних важелів і стимулів розвитку, низьким рівнем розвитку соціальної інфраструктури загального призначення; нестачею висококваліфікованих кадрів для рекреаційної сфери, відсутністю у місцевого населення навичок підприємницької діяльності в рекреаційній галузі тощо. Все це потребує визначення загальних напрямків розвитку рекреаційної галузі регіону, розробки та реалізації системи заходів, спрямованих на покращення ситуації в ній.

**Висновки.** Вихід України на європейський ринок рекреаційної індустрії стримується низьким рівнем розвитку інфраструктури. У даному контексті інфраструктура розглядається в широкому значенні, основні елементи її повинні виконувати не тільки виключно рекреаційну функцію, а й служити провідним фактором піднесення всього соціально-економічного життя країни.

Рекреаційна матеріально-технічна база, незважаючи на світову фінансову кризу, залишається одним з найперспективніших напрямів розвитку української економіки, який здатний стимулювати розвиток інших її сфер.

**Література**

1. Анопрієнко В. О. Рекреаційна інфраструктура як основна складова рекреаційного простору регіону [Електронний ресурс] / В. О. Анопрієнко // Ефективна економіка. - 2012. - № 10. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1469>.

---

**РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА**

---

2. Готелі та інші місця для тимчасового проживання: статистичний збірник / [відп. за вип. І. В. Калачова]. – К. : Держкомстат України, 2011. - 207 с.
3. Регіони України: статистичний збірник / [за ред. О. Г. Осауленка]. – К. : Держкомстат України, 2011. – Ч. 1. – 310 с.
4. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в Україні: статистичний бюлетень / Державний комітет статистики. – К. : [б.в.], 2011. – 91 с.
5. Статистичний щорічник України за 2011 рік / [за ред. О. Г. Осауленка]. – К. : Держкомстат України, 2012. – 559 с.

**References**

1. Anopriienko, V. O. (2012). Rekreatsiina infrastruktura yak osnovna skladova rekreatsiinoho prostoru rehionu [Recreational facilities as the main component of recreational space of region]. *Efektivna ekonomika - Efficient Economy*, 10. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1469> [in Ukrainian].
2. Kalachova, I. V. (Ed.). (2011). *Hoteli ta inshi mistsia dlia tymchasovoho prozhyvannia: statystychnyi zbirnyk [Hotels and other places for temporary residence]*. Kyiv: State Statistics Committee of Ukraine [in Ukrainian].
3. Osaulenko, O. H. (Ed.). (2011). *Rehiony Ukrainy: statystychnyi zbirnyk [Regions of Ukraine]*. Kyiv: State Statistics Committee of Ukraine [in Ukrainian].
4. *Sanatarno-kurortne likuvannia, orhanizovanyi vidpochynok ta turyzm v Ukraini: statystychnyi biuleten [Sanatorium health resort treatment, organized recreation and tourism in Ukraine]* (2011). Kyiv: State Statistics Committee of Ukraine [in Ukrainian].
5. Osaulenko, O. H. (Ed.). (2012). *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2011 rik [Statistic Yearbook of Ukraine for 2011]*. Kyiv: State Statistics Committee of Ukraine [in Ukrainian].

Надійшла 09.01.2014